

Kuva: Sinikka Jokela

RANTOJEN KUNNOSTAMISEN ABC

Suomessa on yli 20 000 yhteistä vesialuetta. Niiden kunnosta vastaavat osakaskunnat, mutta kaikilla on oikeus kantaa niiden tilasta huolta ja käynnistää hoitohankkeita.

Yleisimpiä kunnostustarvetta aiheuttavia ongelmia Suomen vesistöissä ovat rehevöityminen, mataluus ja umpeenkasvu. Tehokkaillakaan toimilla ei saada pysyviä vaikutuksia aikaiseksi, jos vesistöön tuleva ravinne- ja kiintoainekuormitus on liian suuri, eikä ulkoista kuormitusta vähennetä. Kunnostustoimien tulee ulottua paitsi kohdevesistöön myös koko sen valuma-alueelle.

Nopeaa keinoa vesistön tilan parantamiseen ei ole, mutta pienilläkin hoitotoimenpiteillä on merkitystä. Ne ovat usein ensimmäinen ja tärkeä askel vesistön tilan parantamiseksi.

Laajat kunnostustyöt ovat luvanvaraisia

Vapaaehtoisvoimin voidaan tehdä paljon. Oman rannan

hoitotoimenpiteitä, kuten rannan siistimistä ja pieniä niittoja, voi tehdä kuka tahansa. Ohjenuorana on, että lapiolla käsin tehtäviin toimenpiteisiin ei yleensä tarvitse lupaa. Naapurin suostumus kannattaa pyytää esim. tonttien välissä olevan ruovikon niittoon.

Laajemmassa vesistön kunnostamisessa ensimmäinen askel on paikallisen yhteistyön käynnistäminen. Tärkeitä toimijoita ovat vesialueen omistajat, lähistöllä asuvat vakituiset asukkaat, vapaa-ajan asukkaat ja kalastajat sekä kunta ja ELY-keskus ja mahdollinen vesiensuojeluyhdistys.

www.ymparisto.fi/vesistokunnostusverkosto

www.jarviwiki.fi/wiki/Etusivu

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

www.maajakotitalousnaiset.fi/rannatkuntoon

Yleisin vesialueen omistaja on osakaskunta, jonka osakkaita ovat kiinteistöjen omistajat

Oikeus vesistön ja sen pohjan käyttöön kuuluu sen omistajalle. Suomessa vesialueen omistus liittyy yleensä maa-alueen (kiinteistön) omistukseen. Yleisin vesialueen omistaja on osakaskunta, jonka osakkaita ovat niiden kiinteistöjen omistajat. Yksityinen vesialue voi olla pelkästään yhteen kiinteistöön kuuluva, mutta useammin se on yhteinen eli useampaan kiinteistöön yhteisesti kuuluva.

Kylärajojen sisäpuoliset vesialueet ovat yksityisiä, kylärajojen ulkopuoliset vedet yleisiä. Yleisiä vesialueita on vain merellä ja suurimmilla järvillä.

Osakaskunnat omistavat yhteiset vesialueet

Yhteinen vesialue on kiinteistörekisteriin merkitty yksikkö, joka kuuluu yhteisesti kahteen tai useampaan kiinteistöön.

Osuudet yhteiseen alueeseen voivat olla erisuuruiset, ne ilmenevät tilan kiinteistörekisteriotteesta tai yhteisen alueen osakasluettelosta.

Osakaskiinteistöt selviävät yhteisalueen osakasluettelosta.

Yhteisen vesialueen osakas on henkilö, joka omistaa kiinteistön, jolla on osuus yhteiseen alueeseen.

Vesialueiden hoidosta vastaavat osakaskunnat

Osakaskunnan tehtävä on huolehtia yhteisen alueen hallinnosta ja asioidenhoidosta. Osakaskunta päättää yhteistä aluetta koskevista asioista samalla tavalla kuin kiinteistön omistaja päättää omasta kiinteistöstään. Monet osakaskunnat ovat järjestäytymättömiä, jolloin säännöllisiä kokouksia ei välttämättä pidetä.

Osakaskunnat ovat keskeisiä tahoja kunnostushankkeissa, koska ne voivat päättää kunnostukseen liittyvistä asioista ja hakea luvat toimenpiteille. Osakaskunta päättää myös mahdollisesta hoitokalastuksesta, esimerkiksi koeverkkokalastukseen tarvitaan aina vesialueen omistajan lupa. Kalastuslain mukaan osakaskunnalle kuuluu kalastuksen harjoittaminen ja kalakannan hoidon järjestäminen alueellaan.

Yhdistyksen rooli kunnostamisessa

Kunnostushanketta voi lähteä viemään eteenpäin osakaskunta tai kylällä toimiva yhdistys (esim. kyläyhdistys, maa- ja kotitalousnaisten yhdistys, metsästysseura). Jos vesistön vesialueet kuuluvat usean osakaskunnan alueelle, jakamattomia vesialueita on paljon tai aktiivisten ihmisten määrä on suuri, kannattaa vesistölle perustaa oma suojele- tai hoitoyhdistys toiminnan aloittamisvaiheessa. Alueella jo toimivia yhdistyksiä voi etsiä patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämän yhdistysnetin kautta yhdistysrekisteri.prh.fi/ryhaku.htm

Yhdistys voi pitää yhteyttä viranomaisiin, kerätä tietoa vesistöstä ja sen tilaan vaikuttavista tekijöistä ja jakaa tietoa muille toimijoille. Järjestäytynyt yhdistys tai yhteisö voi hakea rahoitusta kunnostukselle ja järjestää toimintansa tukemiseksi mm. juhlia, retkiä ja arpajaisia.

Toimiva yhteistyö on kunnostuksen onnistumisen edellytys

Etenkin laajoissa kunnostushankkeissa kunnostustoiminnan tueksi kannattaa jo alkuvaiheessa perustaa ryhmä, johon kuuluu esimerkiksi osakaskuntien, suojele- tai hoitoyhdistyksen ja kunnan edustajia, muita paikkakuntalaisia ja asiantuntijoita.

Tarvitaan selkeä suunnitelma

Hyvästä suunnitelmasta selviää mitä toimenpiteitä on tarkoitus tehdä, miksi, millä aikataululla, kenen toimesta ja mitä menetelmää käyttäen. Huolellisesti tehty suunnitelma on kunnostuksen käsikirjoitus, jonka avulla hanketta on helppo esitellä yleisölle ja viranomaisille ja hakea hankkeelle rahoitusta.

Kunnostussuunnitelma voidaan hankkeen koosta ja tavoitteista riippuen laatia itse, teettää projektiin palkatulla suunnittelijalla tai tilata asiantuntijalta. Suunnitelmaan kannattaa pyytää kommentteja kaikilta hankkeeseen osallistuvilta tahoilta.

Suunnitteluun voi saada apua

- alueelliselta vesiensuojeluyhdistykseltä
- alueella toimivalta vapaaehtoiselta vesienhoidon organisaatiolta (esim. säätiö tai neuvottelukunta)
- vesialan konsulteilta
- ELY-keskuksesta
- Maa- ja kotitalousnaisten MKN Maisemapalvelusta
- maakunnalliselta kalatalouskeskukselta
- Suomen metsäkeskuksesta

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

www.maajakotitalousnaiset.fi/rannatkuntoon

- Suomen riistakeskukselta

Tutustu vesistöjen kunnostuksiin liittyviin suunnitelmiin [vesistökunnostusverkoston sivuilla](#).

Lupa-asiat ja suostumukset vesistöjen kunnostamisessa

Kunnostustoimintaa säätelee ennen kaikkea vesilaki. Muita toimintaan vaikuttavia lakeja ovat ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki, kalastuslaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki.

Vaikutusalueeltaan suppeat, ristiriidattomat hankkeet voidaan toteuttaa vesialueen ja rantakiinteistöjen omistajien suostumuksella. Suostumukset kannattaa aina pyytää kirjallisena ja jo suunnitteluvaiheessa sekä vesialueen omistajalta että naapureilta.

Selvitä vesilain mukainen lupatarve

Vaikutuksiltaan laajemmissa toimenpiteissä vesialueen omistajan lupa ei riitä. Silloin kannattaa olla hyvissä ajoin yhteydessä ELY-keskukseen. Lupakysymykset vaikuttavat hankkeiden kustannuksiin ja aikatauluun.

Vesilain mukainen lupa tarvitaan esimerkiksi silloin, kun hankkeessa muutetaan vedenpinnan korkeutta tai virtaamaa, toimenpiteet estävät kalojen kulkua tai vaikeuttavat muuten vesillä liikkumista. Muita lupaa edellyttäviä toimenpiteitä ovat esimerkiksi vähäistä suuremmat ruopaukset ja kemikaalikäsittelyt.

Luvan myöntää aluehallintovirasto (AVI). Lupaa voi hakea esimerkiksi rannan tai vesialueen omistaja, osakaskunta, kunta tai valtio. Valuma-alueella tehtävät toimenpiteet, kuten kosteikkojen ja laskeutusaltaiden rakentaminen, saattavat edellyttää lupakäsittelyä.

Lisätietoa kunnostuksissa tarvittavista [vesiluvista](#).

Kunnostustöiden aloittamisesta ilmoitetaan ELY-keskukseen

ELY-keskukset ovat ottaneet käyttöönsä [sähköisen ruopaus- ja niittoilmoituslomakkeen](#). Ilmoittaja voi lähettää ilmoituksensa kaikkialta Suomesta sähköisen internetlomakkeen avulla. Lomake ohjautuu alueen ELY-keskukseen.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös hankkeita, jotka eivät tarvitse aluehallintoviraston lupaa.

Avoin viestintä helpottaa hankkeen läpivientiä

Kunnostajien ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö kannattaa aloittaa heti suunnittelun alkuvaiheessa. Hankkeelle on hyvä perustaa www- tai Facebook-sivut, joille voi kerätä ja päivittää tietoa hankkeesta. Viestimällä paikallisille asukkaille ja päättäjille voidaan saada tukea kunnostussuunnitelmalle ja välttyä turhilta yllätyksiltä hankkeen edetessä. Tehokas tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö voivat innostaa uusia toimijoita esimerkiksi talokootyöhön.

Pienellekin kunnostushankkeelle kannattaa laatia viestintäsuunnitelma. Mitä laajempi yleinen hyväksyntä kunnostushankkeella on, sen helpompi sitä on lähteä toteuttamaan. Ympäristö ja sen tilan parantaminen kiinnostavat ihmisiä aina. Paikallislehdet kirjoittavat mielellään juttuja tällaisista aiheista. Tiedottamisessa kannattaa muistaa myös radio, televisio ja sosiaalinen media. Onnistunut kunnostushanke on erinomainen aihe esimerkiksi alueellisessa uutislähetyksessä. Valtakunnallinen tiedote kannattaa lähettää ja tiedotustilaisuus järjestää, kun on kyse valtakunnallisesti merkittävästä hankkeesta.

Viestinnän on oltava ymmärrettävää, selkeää ja havainnollista. Konkreettiset esimerkit auttavat uutisoinnin perillemenossa.

Lisätietoa saa vesistökunnostusverkostosta

[Vesistökunnostusverkosto](#) on kaikille avoin yhteydenpitofoorumi, joka välittää tietoa ja kokemuksia vesistöjen kunnostamisesta. Verkosto perustettiin osana kansallisen vesien kunnostusstrategian toimeenpanoa vuonna 2012.

Toiminnan tavoitteena on

- tarjota vesien kunnostukseen liittyvää ajantasaista tietoa
- kannustaa ja tukea kansalaisia, yhteisöjä ja yrityksiä vesien hoito- ja suojelutyössä
- toimia viranomaisten, kunnostustoimijoiden ja kansalaisten kohtauspaiikkana vesien kunnostukseen ja hoitoon liittyvissä asioissa
- toimia suomalaisen kunnostusosaamisen ikkunana kansainvälillä foorumeilla.

Verkoston toimintaa ideoi ja arvioi suunnitteluryhmä, jossa on edustettuna aktiivisia vesistökunnostajia eri puolilta Suomea. Verkostoa rahoittavat ympäristöministeriö ja maa- ja met-

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

www.maajakotitalousnaiset.fi/rannatkuntoon